

В рамках «Музичної студії» майбутні вчителі музики відповідно до спеціалізацій, працюють з різновіковими категоріями населення, проводячи індивідуальні заняття з постановки голосу, гри на інструментах, мають можливість працювати в рамках «Театральної студії» та проводити заняття вокального ансамблю.

Таким чином, позааудиторна робота у вищих навчальних закладах стає дієвим засобом оптимізації професійної підготовки вчителів музики. У поєднанні традиційних, дослідницьких, інноваційних форм здійснюється її зв'язок з аудиторною діяльністю і забезпечується наступність у професійній підготовці і формуванні фахової майстерності протягом всього курсу навчання. Завданням же професорсько-викладацького складу є підтримка обдарованої молоді як умови самореалізації творчого та інтелектуального потенціалу, розвитку професійно-особистісних якостей майбутніх вчителів музики, виховання професіоналів-лідерів, здатних до творчої мистецької діяльності.

Література

1. *Донченко М. В. Особливості позааудиторної роботи у вищих навчальних педагогічних закладах України. // Гуманізація навчально-виховного процесу: наук.-метод. зб. – 2004. – С. 25 - 29.*

2. *Коваль В. Ю. Система позааудиторної діяльності студентів вищих навчальних закладів / В. Ю. Коваль // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: «Педагогіка, психологія, соціологія». - 2009 р., № 6. – С. 19 - 23.*

3. *Резніченко О. М. Позааудиторна виховна робота у вищих технічних закладах у другій половині ХХ ст. та напрями становлення нового покоління спеціалістів / О. М. Резніченко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр./ Укр. інж. - пед. академія. - Х., 2009. - Вип. 24 - 25. - С. 461 - 466.*

4. *Скрипник Н.С. Структура позааудиторної діяльності студентів // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2012. – № 1 К [Электронный ресурс].*

УДК 378.147:784

Л. В. Костенко

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО – ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВИХ ДИСЦИПЛІН

В статтє рассматривается организационно-педагогическая модель изучения дирижерско-хоровых дисциплин. Особое внимание уделяется педагогическим условиям организации учебно-познавательной деятельности и четырем этапам ее реализации.

Ключевые слова: *организационно-педагогическая модель, учебно-познавательная деятельность, компоненты, педагогические условия.*

The article highlighted the organisational and pedagogical model for studying conducting and choral disciplines. Special attention is paid to pedagogical conditions for teaching and cognitive activity and the four stages of its implementation.

Keywords: *learning and cognitive activity, components, organisational and pedagogical model, pedagogical conditions.*

Принципові зміни, що відбуваються сьогодні в Україні (політичні, економічні, соціальні), обумовлюють необхідність суттєвого підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки розвиток суспільства безпосередньо пов'язаний з ефективною діяльністю закладів вищої освіти, професійною компетентністю і особистісним розвитком її випускників. Саме тому вкрай необхідним є пошук шляхів підвищення ефективності навчального процесу у закладах вищої освіти, що спирається як на розробку нових підходів

до навчання та виховання, так і на розширення можливостей вже відомих, традиційних форм і методів роботи.

Особливого значення набуває подальша розробка фундаментальних філософсько-соціологічних проблем, що дозволяють осмислити особливості сучасних вимог до навчання та виховання. До таких проблем належить і проблема діяльності особистості.

В основі навчання лежить навчально-пізнавальна діяльність індивіда, яка пов'язана з оволодінням соціальним досвідом, накопиченим людством. Останнім часом вчені пропонують таке навчання, яке максимально стимулює розвиток особистості та має ґрунтуватися не на обмежених можливостях пам'яті, а на фактично безмежних можливостях мислення. Вони наголошують, що не знання, а пізнання має бути ідеалом такого педагогічного процесу, коли викладач з інформатора повинен перетворитися на організатора навчально-пізнавальної діяльності студентів. Стає зрозумілим, що для ефективності навчання необхідно створення динамічної системи навчально-пізнавальної діяльності, яка передбачає спеціальні умови для забезпечення даної діяльності, її спрямованість на активізацію психологічного стану студентів, підвищення їхньої розумової працездатності, реалізації особистісного та колективного навчально-пізнавального потенціалу. Важливе місце у цьому процесі належить збагаченню самої структури пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення навчальних дисциплін.

В наукових працях В. Андреева, П. Ерднієва, Л. Зоріної, А. Зільберштейна, В. Ільїна, Л. Коваль, В. Краєвського, Б. Коротяєва, В. Кузя, О. Олексюк, Н. Поповнікової, М. Скаткіна, О. Скрипченка, А. Сохора, Т. Шамової та інших дослідників навчально-пізнавальна діяльність розглядається як активність особистості щодо виявлення зусиль, напруження розумових здібностей, необхідна умова, та зовнішня ознака зародження і розвитку самостійності.

Безпосередньо питанням оптимальної організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх учителів музики присвячено праці Л. Бартеневої, Ж. Дебелої, В. Єлисеєвої, Т. Естриної. Автори підкреслюють важливу роль взаємозв'язку диригентського та хорового класів у формуванні хормейстерських знань та умінь студентів. Л. Бартенева, Ж. Дебела, В. Єлисеєва вказують на доцільність залучення студентів до самостійної роботи з другого семестру; Г. Первушиною доведено важливість міжпредметних зв'язків хорознавства, диригування та хорового класу для успішного формування у студентів репетиційних прийомів роботи з навчальним хором; Є. Куришевим визначено шляхи формування виконавських умінь як компонентів професійної готовності майбутнього вчителя музики.

Усі вище зазначені науковці розглядають навчально-пізнавальну діяльність студентів у різних аспектах. Однак проблема організації навчально-пізнавальної діяльності, як цілісної системи, у цих наукових розвідках ще не була розглянута й потребує свого вивчення.

Зазначимо, що навчально-пізнавальна діяльність є підструктурою діяльності як системи. Вона характеризується спрямованістю структурних компонентів на здійснення таксономії цілей, змісту та результатів навчання. Діючі нині навчальні плани передбачають скорочення аудиторних занять і збільшення часу, що відводиться на самостійну роботу студентів. Все це обумовлює розгляд управління і організації навчальної діяльності студентів у найширшому значенні, тобто не як директивну управлінську систему, а як створення умов для реалізації творчого потенціалу особи у процесі рішення навчальних задач. Такий розгляд припускає і новий підхід до аналізу навчальної діяльності того, хто навчається, аби виявити умови, які дозволяють створити атмосферу зацікавленості в отриманні нових знань, умінь і навичок, тобто стають особистими цілями студентів.

Термін «організація навчання» М. Кларін визначає як «встановлення тих видів і форм, завдяки яким відбувається стабілізація і впорядкування всієї навчально-пізнавальної діяльності суб'єктів та об'єктів навчально-виховного процесу і в якому виявляються закономірності і принципи навчання, застосовуються його методи та прийоми» [1, с. 12]. Разом з тим, для наукової організації навчально-пізнавальної діяльності студентів необхідно вивчити її внутрішню будову, тобто встановити, з яких компонентів вона утворюється, якою є її структура і функції, а також фактори, що забезпечують її цілісність, відносно

самостійність. Тому, спираючись на дослідження навчальної діяльності, що належать Є. Машбиць та Т. Шамовій, навчально-пізнавальну діяльність ми розглядаємо як сукупність чотирьох основоположних компонентів: мотиваційного (разом із орієнтаційним та цінніснo-вольовим), теоретичного (змістового), операційного та оцінного [2], [3].

Змістові характеристики цих компонентів в галузі хормейстерської діяльності, безперечно, відіграють роль критеріїв її сформованості у студентів музичних факультетів. До них ми відносимо:

– наявність навчально-пізнавальних інтересів і потреб до хормейстерської діяльності (показники: соціально значущий характер, активність, стійкість, цілеспрямованість, ініціативність, самостійність);

– достатній обсяг інформації про хорове мистецтво, розвинуті диригентсько-хорові знання (показники: знання основних диригентсько-хорових категорій, хорової творчості вітчизняних та зарубіжних композиторів-класиків різних епох, творчих течій і напрямів, хорових колективів і відомих диригентів; системність та оперативність знань);

– оперування знаннями в практичній діяльності (показники: рівень оволодіння діями щодо формування цілей і програми хормейстерської діяльності; вміння аргументовано та логічно викладати свої судження при вербальній і музичній інтерпретації хорових партитур; уміння складати план роботи з хором, коригувати його під час репетиційної роботи, планувати та здійснювати концертну діяльність);

– розвинутість навчально-пізнавальних оцінних уявлень (показники: адекватність сприйняття та оцінки хорових творів; відповідність самоаналізу, самоконтролю, самооцінки навчальних знань і дій об'єктивній цінності професійної підготовки).

Відповідно розробленим критеріям і показникам ми встановлюємо три рівні сформованості навчально-пізнавальної діяльності студентів музичних факультетів: діяльнісно-творчий (високий), продуктивний (середній), репродуктивний (низький).

У результаті аналізу науково-методичної літератури, багаторічного викладацького досвіду та за умов кредитно-модульної системи підготовки фахівців нами було визначено організаційно-педагогічну модель вивчення диригентсько-хорових дисциплін, яка сприяє ефективному формуванню навчально-пізнавальної діяльності студентів [4]. Така модель включає:

1) педагогічні умови: – організаційні, які включають обґрунтування змісту диригентсько-хорової підготовки; вибір найбільш доцільних форм організації навчального процесу відповідно до специфіки професійної діяльності вчителя музики; проектування вивчення диригентсько-хорових дисциплін на основі програмно-цільового методу; впровадження педагогічної оцінки рівнів підготовки студентів до практичної діяльності (особистісні характеристики студентів, рівень виконання контрольних завдань);

– методичні (вибір і структурування змісту предметів диригентсько-хорового циклу; розробка та впровадження диференційованих завдань у процесі викладання; дотримання послідовності в реалізації принципів створення групових тематичних завдань; єдність контролю і самоконтролю в оцінюванні рівня професійної готовності студентів до роботи в школі);

2) етапи педагогічної роботи: організаційний, змістовий (технологічний), діяльнісний (операційний), оцінно-творчий;

3) форми педагогічної роботи: індивідуальні (диригування, виконання хорових партій, консультації з хорового практикуму); групові (диригування з організацією гомогенних та гетерогенних груп, тематичні семінари з диригування, навчальний діалог однокурсників на хоровому практикумі, уроки-заліки з диригування і хорового практикуму);

4) форми музично-просвітницької діяльності в позанавчальний час: керування дитячим вокальним ансамблем, участь у фольклорному ансамблі, аматорському молодіжному хорі (фольклорно-етнографічна практика, зустрічі з видатними хоровими диригентами та професійними хоровими колективами, проведення бесід «за круглим столом», лекцій-концертів в школах, ліцеях, училищах: перегляд відеозаписів хорових концертів);

5) методи та прийоми педагогічної роботи (виконання навчально-диференційованих завдань; евристичні бесіди; обговорення занять, колоквиумів, іспитів; підготовка варіантів хорового заняття за схемами, звітні хорові концерти, використання міжпредметних зв'язків диригентсько-хорових дисциплін, пошукова робота, оцінно-художнє спілкування, порівняльна характеристика виконавських інтерпретацій).

Організація навчально-пізнавальної діяльності реалізується поступово, в чотири етапи.

На організаційному етапі навчального процесу бажано провести уточнення цілей диригентсько-хорових дисциплін відносно структури диригентсько-хорової підготовки студентів; підготувати навчально-диференційовані завдання; урізноманітнити методи організації навчально-пізнавальної діяльності, скоригувати навчальні плани та форми контролю, розробити матриці-характеристики для фіксації педагогічної оцінки рівнів підготовки студентів до здійснення диригентсько-хорової діяльності.

Метою цього етапу є формування та розвиток мотиваційного компонента навчально-пізнавальної діяльності студентів для ефективного накопичення диригентсько-хорових знань та хорового виконавського досвіду, а його завдання полягають в тому, щоб під керівництвом педагога студенти організувати індивідуальну навчальну роботу в період адаптації у вузі, обґрунтували й усвідомили значення диригентсько-хорових дисциплін для власної професійної діяльності, розкрили особливості музично-просвітницької діяльності в позанавчальний час, свідомо визначити свою участь у будь-якому колективі.

На перших заняттях з хорового диригування та хорового класу викладач має можливість зафіксувати в матрицях-характеристиках початкові дані кожного студента — рівні знань та інтересу до вокально-хорового мистецтва, довузівський досвід вокально-хорової діяльності. Такий аналіз дозволить диференційовано розробляти необхідні завдання для успішного виконання різних видів навчальної діяльності, оцінювати та контролювати цей процес.

На змістовно-технологічному етапі, метою якого є формування теоретичного компонента навчальної діяльності, передбачається вироблення у студентів умінь і навичок аналізу творів хорового мистецтва; розкриття змісту та виражальних засобів диригентсько-хорового виконавства. Відповідно до специфіки практичних дисциплін диригентсько-хорового циклу основна увага, на наш погляд, повинна спрямовуватись на формування оперативності знань, яку ми вважаємо вирішальним показником готовності студентів-музикантів до хормейстерської діяльності. На основі моделі диригентсько-хорової діяльності визначається комплекс стрижневих умінь, що впливають на формування оперативності знань студентів: аналітичні, проектувальні, конструктивні. На цьому етапі корисно використовувати творчі навчально-диференційовані завдання, міжпредметні зв'язки, евристичні бесіди, диригентські змагання. Поряд із індивідуальною формою навчання в класах диригування можливе впровадження групових тематичних занять, побудованих відповідно до структури диригентсько-хорової підготовки (від елементарних до інтерактивних) в їх взаємозв'язку.

Діяльнісний етап організації навчання спрямовується на формування операційного компонента навчально-пізнавальної діяльності студентів. Мета етапу полягає в накопиченні майбутніми хормейстерами певного запасу можливих способів вирішення професійних завдань щодо удосконалення вмій спілкуватися з хором, керувати хоровим колективом. Стимулювання та регулювання пошуково-творчої діяльності студентів забезпечується створенням цілеспрямованих умов і засобів. Це: організація хорової практики як навчального діалогу «викладач — група студентів», «викладач — студент — практикант», «студент — студент»; засвоєння етапів хормейстерської діяльності (репетиційна робота, удосконалення слухового досвіду, набуття концертного досвіду, керування хоровим колективом); використання студентами узагальненого прийому роботи з хором; забезпечення практикантів схемами спостереження за роботою хормейстера, таблицями спеціальних термінів, що використовуються у хормейстерській діяльності, ведення студентами поурочних робочих щоденників під час хорового практикуму та складання звітів про роботу після його

закінчення. На цьому етапі результативними стають індивідуальний практикум, застосування варіантів хорового заняття за схемами, пошукова робота, звітні концерти хорових класів.

Метою останнього етапу вивчення диригентсько-хорових дисциплін повинно стати формування оцінного компонента навчально-пізнавальної діяльності студентів, на якому передбачається вирішення таких завдань: формування здатності до самоаналізу, самоконтролю та взаємоконтролю; самооцінка та взаємооцінка диригентських якостей, вокально-хорових знань, умінь та навичок.

У своїй роботі ми спираємось на розроблену шкалу оцінки музичної інтерпретації хорових творів в рамках диригентсько-хорової підготовки, яка дає змогу охопити навчально-виконавську діяльність студентів від репродуктивного до творчого рівнів.

Чітке уявлення щодо критеріїв оцінювання музичної та вербальної інтерпретації сприяє формуванню самоконтролю і самооцінки студентів у процесі їх самостійної підготовки до колоквиумів, письмового аналізу хорових партитур, хорового практикуму. Для стимулювання оцінної діяльності буде ефективним використання групових форм навчання (наприклад, уроки-заліки в класах диригування), розроблення та застосування карт спостережень та оцінювання, активних методів навчання.

Отже, навчально-пізнавальна діяльність у процесі вивчення диригентсько – хорових дисциплін є складним, багатовимірним утворенням. Тому чітке уявлення про її структуру, оволодіння змістовними, операційними і мотиваційними компонентами різноманітних видів діяльності дозволить успішно будувати роботу з організації даного виду діяльності у студентів.

Література

1. **Кларін М.В.** Педагогічна технологія в навчальному процесі / Кларін М.В. – М. : Знання, 1989. – 80 с.
2. **Машбиць Є.І.** Психолого-педагогічні основи управління навчальною діяльністю / Машбиць Є.І. – К.: Вища школа, 1987. – 224 с.
3. **Шамова Т. И.** Управление образовательными системами / Т. И. Шамова и др. – М. : Издательский центр Академия, 2003. – 384 с.
4. **Костенко Л.В., Шумська Л.Ю.** Методика викладання хорового диригування : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / Л.В.Костенко, Л.Ю.Шумська. – Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2012. – 98 с.

УДК 371.13:7

О.Г.Кравчук

ПЕДАГОГІКА ТАНЦЮ ГІЗЕЛИ ПЕТЕРС-РОЗЕ

В статтє автор рассматривает основы методики хореографического обучения немецкого педагога Гизелы Петерс-Розе. Анализируются авторские методы и приемы, которые способствуют постижению детьми младшего школьного возраста синтеза искусств в процессе исполнения танца-импровизации.

Ключевые слова: педагогика танца, танцевальная школа, синтез искусств.

The article covers the basics of ballet technique training German teacher Gisela Peters Rosa. Author analyzes the methods and techniques that contribute to the comprehension of children of primary school age in the synthesis of the arts of dancing, improvisation.

Keywords: teaching dance, dance school, synthesis of the arts.

У практиці сучасної мистецької освіти найбільшої актуальності набуває хореографічне навчання, яке розширює уявлення дітей про багатовимірний світ мистецтва, формує у них перший досвід практичної художньої діяльності. Хореографічне навчання – яскравий